

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Реальністю сучасного планетарного простору є глобалізація, що являє собою взаємодіючі процеси, які спільно використовують змінні, що їх характеризують та виконання одного процесу впливає на результат іншого [2].

Економічні перетворення, що відбуваються під час протікання світових фінансово-економічних криз, спричиняють не тільки зміну геополітичної картини світу, але й трансформують напрями та сфери глобалізаційних процесів, переорієнтовуючи держави на пошуки альтернативних макроекономічних рішень. В період такого дисбалансу, постає питання стосовно вирішення проблеми підвищення ефективності діяльності підприємств в умовах глобалізації економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провідним світовим центром інтелектуальної думки у галузі глобалістики являється Гарвардський університет (США) з іменами визначних професіоналів його політекономічної школи М.Кастельса, П.Ратленда, С.Хантингтона, Дж. Гельбрейта та інші. Серед них І.Валлерстайн у монографії «Кінець знайомого світу» (2003) обґрунтовує, що “звичний світ першої глобальної капіталістичної світ – економіки зникає”, а вже у новітній публікації формулює роздуми щодо перспектив цього світу [3].

Проблеми глобалізації досліджуються такими українськими науковцями, як Мазурок Білорус О.Г., Пахомов Ю.М., Гузенко І.Ю., Скаленко О.К., Гаврилюк О.В.[1], Решетило В.П., Стаднік Г.В. [6] та ін.

Проте, на сьогоднішній день недостатньо уваги приділено вивченню проблем підвищення ефективності діяльності підприємств в умовах глобалізації економіки.

Постановка завдання. Метою статті є визначення проблем діяльності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації економіки з подальшим підвищенням ефективності їх функціонування та конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожне вітчизняне підприємство з правами юридичної особи, що володіє експортними можливостями, відповідно до законодавства має право самостійно виходити на світові ринки і встановлювати прямі зв'язки з іноземними партнерами. При цьому на ефективність діяльності підприємства впливають різноманітні чинники, що залежно від місця їх виникнення можуть бути внутрішніми і зовнішніми. У групу зовнішніх чинників слід віднести такі, що пов'язані зі зміною кон'юнктури внутрішнього та світового ринку (як правило, це проявляється в зміні попиту та пропозиції, в коливанні цін), політичної обстановки як всередині держави, так і в світовому масштабі, з інфляційними процесами, діяльністю держави. Чинниками, які впливають на внутрішнє середовище господарюючого суб'єкта, є ті, що, в першу чергу, пов'язані з прискоренням науково-технічного прогресу, інноваційної політикою підприємства, удосконаленням організації виробництва і праці працівників, управлінням підприємством, особистістю керівника, здатністю його команди оперативно й ефективно управляти підприємством в умовах ринку, створенням сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі. Також до внутрішніх чинників відносяться:

особливість організаційно-правової форми господарювання; специфіка виробництва і галузі, до якої належить господарюючий суб'єкт; якість і конкурентоспроможність продукції, управління витратами і ціновою амортизаційною й інвестиційною політикою та ін.

Приймаючи рішення про вихід на світовий ринок, підприємство повинно провести серйозну підготовчу аналітичну роботу з визначення доцільності та ефективності господарської діяльності на зарубіжних ринках. При цьому можуть виникнути складності, що, як правило, передбачають:

- ускладнення системи управління і загальної роботи підприємства, що вимагає наявності або підготовки кваліфікованих і, як правило, вузькоспеціалізованих кадрів зі знанням особливостей ринків відповідних держав і регіонів, які володіють іноземними мовами, знайомих зі специфікою ведення ділових переговорів, запитами і перевагами іноземних замовників і споживачів;

- збільшення витрат на проведення додаткових маркетингових досліджень підприємницького середовища зарубіжних країн, політико-правових, економічних, географічних, науково-технічних, культурних, демографічних, соціальних та інших особливостей попиту та організації бізнесу;

- необхідність адаптації та модифікації товарів до вимог іноземних ринків;

- високі ризики іноземної діяльності;

- складності пошуку іноземних партнерів;

- високі бар'єри і широкий набір захисних заходів іноземних держав, що перешкоджають проникненню іноземних товарів і послуг, антидемпінгове законодавство та ін.

З метою забезпечення контролю товарів та послуг, що надходять на споживчий ринок, кожна національна економіка використовує сертифікацію. З метою визнання українських сертифікатів і подолання бар'єрів у торгівлі Україна почала застосовувати кілька міжнародних систем сертифікації, наприклад, у такі як: Система випробувань електроустаткування на відповідність стандартам безпеки (МЕК); Система сертифікації легкових, вантажних автомобілів, автобусів та інших транспортних засобів (ЄКК 00Н); Система сертифікації ручної вогнепальної зброї і патронів; Система сертифікації виробів електронної техніки (МЕК); Міжнародна система сертифікації метрологічного устаткування і приладів та ін.

Участь України в міжнародних системах сертифікації забезпечує: доступ на закордонний ринок автомобілів виробів електротехніки електронних компонентів, цивільної авіації, засобів виміру, зброї цивільного призначення і патронів; виключення валютних витрат на повторні випробування і сертифікацію за кордоном; зниження загальних витрат на випробування і сертифікацію; запобігання надходженню на споживчий ринок небезпечної продукції; визначення стратегії розвитку торговельних відносин із іноземними країнами на основі використання даних сертифікації; діяльність із забезпечення безпеки продукції; надання державної підтримки організаціям-експортерам товарів і послуг.

У зв'язку зі вступом України до СОТ перед вітчизняними підприємствами постала проблема щодо прискорення процесу їх адаптації до нових ринкових умов. Механізм приєднання до СОТ передбачає обов'язкове закріплення рівня митних ставок на багато груп товарів, прийнятого цією організацією, які найчастіше істотно нижче діючих в Україні. По окремих групам товарів передбачено так зване зв'язування тарифних ставок (ставок ввізного або імпортного мита), яке означає, що чинні ставки не повинні перевищувати рівень, на якому їх було "зв'язано" [4]. Крім ставок митних зборів, "зв'язуванню" підлягають також податки та митні збори. Такі заходи і правила здатні не тільки знизити дохідну частину бюджету України, але й значно зменшити доходи вітчизняних товаровиробників, які навіть при великій кількості бар'єрів у ряді галузей (автомобілебудування, легка промисловість) насилу протистоять висококонкурентному

імпорту.

У сучасних умовах ефективність діяльності вітчизняних підприємств багато в чому залежить від заходів, прийнятих державою на даному етапі розвитку економіки. Враховуючи це, необхідним є створення нормативно-правової бази, забезпечення належного правопорядку в країні та її національної безпеки, стабілізація економіки, забезпечення соціального захисту та соціальних гарантій, захист конкуренції, розробка, прийняття та організація виконання господарського законодавства. Варто зазначити, що діяльність підприємств в Україні регулюється за допомогою Господарського, Цивільного та Кримінального кодексів України, Конституції України, “Про систему оподаткування”, “Про бюджетну систему України”, “Про відновлення платоспроможності боржника чи визнання його банкрутом”, “Про зовнішньоекономічну діяльність”, “Про захист від недобросовісної конкуренції”, “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” та ін. Однак, багато законодавчих актів не виконуються, оскільки їх недоліком є наявність великої кількості підзаконних актів (інструкцій, положень, вказівок), що фактично гальмують розвиток підприємництва. Законодавству не вистачає прозорості, і його складно виконувати.

З метою розвитку підприємництва, прискорення темпів економічного зростання і вирішення важливих економічних завдань потрібно вдосконалення податкової системи країни. Досвід промислово розвинених країн показує, що експериментальні та науково-технічні розробки неможливі, якщо держава не створює для комерційних структур сприятливий клімат, що включає, зокрема, податкові пільги. Українське податкове законодавство передбачає ряд пільг для вітчизняного бізнесу, але практика показує, що вони недостатні і не завжди ефективні.

Глибока світова криза, що охопила практично всі галузі економіки, вплинула на зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняної промисловості. Спад і структурні зміни промислового виробництва супроводжуються зниженням конкурентоспроможності продукції, що випускається. При посиленні процесу глобалізації та інтернаціоналізації проблеми міжнародної конкуренції виходять на перший план. У більшості галузей вітчизняної промисловості питомі витрати виробництва вище, ніж у Японії, США, Франції, Німеччини, Італії та Великобританії. У порівнянні з індустріально розвиненими країнами промислове виробництво в Україні більш матеріало-, трудо- і енергоємне. У такій ситуації складно розраховувати на цінову конкурентоспроможність промислової продукції на зовнішньому ринку. При цьому, в нашій державі значні і питомі витрати на заробітну плату, хоча рівень оплати праці набагато нижче, ніж у промислово розвинених країнах. Причина полягає в неефективному використанні робочої сили, низької продуктивності праці.

Складна ситуація склалася з оновленням матеріально-технічної бази підприємств промисловості, а також технічного парку сільгоспідприємств. Протягом 2008 – 2010 рр. вартість введення в дію основних засобів (у фактичних цінах) в промисловості скоротилася на 14,6 %, у сільському господарстві – на 20,8 %, а ступінь їх зносу у промисловості зріс на 5 %, а в сільському господарстві – скоротився на 3,3 % [7, С. 93]. Парк тракторів та зернозбиральних комбайнів для сільськогосподарських підприємств за 2008 – 2012 рр. скоротився відповідно на 14,7 і 17,9 % [8, С. 87]. Однією з причин низького рівня оновлення технічної бази є висока вартість фінансових ресурсів, відсутність зацікавленості власників у інвестуванні своїх коштів у модернізацію та оновлення основних засобів підприємства.

За даними Державної служби статистики України зовнішньоторгових оборот у 2012 р. порівняно з 2010 р. зріс на 44,4 млрд. дол. (34,3 %) з 129,4 до 173,8 млрд. дол., у тому числі експорт – на 19,2 млрд. дол. (30,4 %), імпорт – на 25,2 млрд. дол. (38,1 %) [5, С. 7–8]. На зростання надходжень по експортним операціям вплинуло зростання цін на експортовані товари та послуги.

Сальдо торговельного балансу було від’ємним як в 2010 р. (-3025,3 млн. дол.), так і в

2012 р. (-8985,3 млн. дол.). Така негативна тенденція свідчить про насичення ринку імпортними товарами, утиск інтересів вітчизняного виробника.

Висновки. На сьогоднішній день існує низка проблем, що перешкоджають ефективній діяльності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації, серед яких: відсутність прозорості у законодавстві; недосконалість податкового законодавства; неефективне використання робочої сили; низька продуктивність праці; зниження вартості введення в дію основних засобів та зростання ступеню їх зносу, зокрема, в промисловості та сільському господарстві; насичення ринку імпортними товарами, наслідком якого є утиск інтересів вітчизняного виробника. Тому, в перспективі одним із пріоритетних напрямів економічної політики нашої держави має стати збереження та розвиток науково-технічного потенціалу, створення належних умов для підвищення ефективності функціонування та конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та продукції.

Анотація

У статті проаналізовано складності, пов'язані із виходом підприємства на світовий ринок. Визначено проблеми, що перешкоджають ефективній діяльності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації.

Ключові слова: глобалізація, ефективність, світовий ринок

Аннотация

В статье проанализированы сложности, связанные с выходом предприятия на мировой рынок. Определены проблемы, препятствующие эффективной деятельности отечественных предприятий в условиях глобализации.

Ключевые слова: глобализация, эффективность, мировой рынок

Abstract

The paper explores the complexity associated with the emergence of the enterprise on the world market. There are defined the problems that hinder the effective operation of domestic enterprises in the context of globalization.

Keywords: globalization, efficiency, global market

Список використаних джерел:

1. Білорус О. Г. Глобальний конкурентний простір: монографія / О. Г. Білорус та ін. – К. : КНЕУ, 2007. – 680 с.
2. Грентикова И. Г. Теоретические основы глобализации / Грентикова И. Г. // Вестник ОГУ. – 2008. – № 8(90). – С. 4–9.
3. Гуца І.О. Феномен економічної глобалізації: зміст і ризики / Гуца І.О. // Наукові праці ПДДА. – 2012. – Вип. 2(5). – Т. 1 – Економічні науки. – 2012. – С. 74–79.

4. Довідка щодо зобов'язань України в рамках СОТ [Електронний ресурс]. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – 2012. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=188046.
5. Зовнішня торгівля України: статистичний збірник [відп. за зб. Фризоренко А.О.]. – К.: Державна служба статистики України. – 2013. – 98с.
6. Решетило В. П. Глобалізація економіки и её влияние на современное региональное развитие / В. П. Решетило, Г. В. Стадник // Комунальне господарство міст. – 2012 – № 106. –С. 9–17.
7. Статистичний щорічник України за 2011 рік [за ред. Власенко Н.С.] – К.: Державна служба статистики України. – 2012. – 558 с.
8. Україна в цифрах 2012: статистичний збірник / [за ред. Осауленко О.Г.] – К.: Державна служба статистики України. – 2013. – 248 с.